

עין משפט
גזר מצוה

א
א
מ״י פ״י מהל' שבת הלכה יג ספג לאזין סה:

ב
ב מ״י שם הל' יח:

ג
ג ד מ״י שם הלכה יג:

ד
ה מ״י שם הל' יח:

ה
ו מ״י שם הלכה יד והלכה עז ופס׳ה הלכה א:

ו
ז מ״י שם פ״י הלכה יג:

רבינו חננאל

פרק שנים עשר

הבונה כל שהוא חייב וכו'.
הוצרכנו בואת לבי דברים, אחר להודיע מה צריך לבנין כל שחו, שני לראות מה בנין כל שחו היה במשכן, ופירשוהו רבי ירמיה ואביו ורב אחא כל אחד דרך ידועה, ופשוטה היא. אמר שמואל המצדד את האבן חייב משום מכה בפטיש. פירוש מדרש, מיישב האבן בקרקע כדי לבנות עליה. ואסיקנא תלתא בנייני הוון, תהא צדודי וטפרא, שכן דרך הבניאין באבני היסוד מצדדין האבנים ומושריבין אותן על העפר ודוח שאמר להו משום בונה, ואם בנה בנין צדודי וטפרא, או שכן בנין או עשה נקב בלול או עייל שופתא בקופינא דמריא בהפעלס אחד, אינו חייב על הבונה ועשה אחד אמלו אלא חטאת אחת, שלא עשה אלא אב ותולדותיה, והעושה אב ותולדותיה אינו חייב אלא אחת. ושמואל מחייב לתני תלת משום מכה בפטיש, ואי עביד בניין וחד מהנד חייב תרחי, חד משום בונה וחד משום מכה בפטיש אלא תולדה דבונה ניתנה. ובהא פליגי רב סבר [צורך] בנין הוא, חייב משום בונה. ושמואל סבר כיון שפסתתן אבני גזיל הוא, אינן אבני דלא [משפירן] [משפירן], לא ומשוי להו גזית, כדכתיב כל אלה אבני יקרות במדת גזית מגוררות במגירה, והוא כמכה כלי בפטיש להשוות עקמומיותו, נקב בלול נמי כיון דמשום אויר הוא, לבניין דמי ותולדה בניין הוא. ושמואל סבר נקב לפתוח בכל כלי דמי שהוא סוף מלאכה, וכן מכניס ידי הקורדום בעשפר, אע"פ שכלי הוא, רב סבר דיש בנין בכלים ושמואל סבר אין בנין בכלים. וגרסינן בכלל גדול משום דרבי יהושע כן, כי המסתת חייב משום מכה בפטיש בשמואל.

קב:

הבונה. לרץ ליתן טעם אמאי תני **מכה בפטיש**. פי' צקונטרס שמשפץ צו את הסלע לאחר שחצנה ואין נראה לר"י דצמשכן לא הוה בנין אצנים ולא שציק תנא גמר מלאכה דכלים דהוה צמשכן הוה צמשכן אלא נראה לר"י דהאי מכה צפטיש היינו מכוש אחרון שמכה"ע על הכלי בשעת גמר מלאכה:

כל' שהוא צמאי חזי. דוקא הכא צלטריך לפרושי דהוה דכוותיה צמשכן^[כ] משום דלא חשיב בנין כל שהוא אצל מוילא עיטרן ופולפת כל שהוא^[ל] סבירא הוה דמייציז: **חבי גרסינן המצדד את האבן חייב**. ול"ג משום מכה צפטיש דצמסקנא מוקי לה צתמאה דלא שייך שם מכה צפטיש ועוד דלכתי קאי צבונה:

ולייטעמך אימא סיפא אפי"ו העלה ע"ג דימוס בו. ול"ג ר' יוסי אומר אפילו העלה דאי גרסינן ליה מאי קאמר וליטעמך^[ד] הא פליגי רבנן עליה^[ה] וצמספתא נמי ל"ג ליה: **העושה נקב בלול**. קשה לרז דאמר משום צונה אמאי הפסיק מכה צפטיש צין מסתת לקודם דהו מרווייהו משום צונה ולשמואל נמי ליתני מרווייהו צדדי דהדי: **האי מאן דעי"ר שופתא בקופינא רב אמר חייב משום בונה**. ואע"ג דקיי"ל ס' אין בנין צכליס אורי"י דהיינו דווקא צהחזרת ס' צתי מריסין או צמנורה של חוליות^[ו] אצל בנין גמור^[ז] מייציז צכליס ס' כמו צקרקע כדאמר' צס"פ כירה (נעל דף מו.) גצי מטת של טרסיס אס תקע חייב חטאת ומחזיר קני מנורה חייב חטאת וקצן עגולה^[ח] ואין חילוק צין כליס לקרקע אלא צמקוס' שאין חיווק ואומנות דצכלי לא חשיב בנין וצקרקע חשיב בנין^[ט] וצפ' צכל מערצין (עריצין דף לה.) גצי נתנו צמגדל דמוקי לה רצה ורז יוסף צמגדל של עץ דמ"ס כלי הוא ואין בנין צכליס ומ"ס אהל הוא הסם מיייר צמנעול וי קטיר צמיתנא דצמסיק אציי לצסוף ולא הוצרכו לפרש משום דפשיטא דצהכי איירי דצע"א יש סתירה וצנין צכליס וכן צמשע דצמוקי אציי צמנעול וקטיר צמיתנא דהוי כמו חותמות צצכליס הוה ללו הכי אסור וצריס סוגיא דפריך ואמאי הוה צמקוס אחד ועיריבו צמקוס אחר הוה אע"ג דסתם מגדל של עץ הוה דהוי כלי דצמוכח צצמה דוכתמ"ב^[י] מעיקרל הוה סבר דאיירי שאי אפשר לקחת העיריבו אלא על ידי סתירה גמורה:

ל' של תרגומין. דלא חשיב ליה שמואל צונה אומר ר"י משום דלא חשיב להאי פתח עשוי להכניס ולהוציא: [ועי' לקמן קטו:]. **אבל' מודה בו**. ומקמייתא וצתרייתא נמי לא ידעינן מציעתא: צשלמא

גמר מלאכת הלול וכל מיד דהוה גמר מלאכה חייב משום מכה צפטיש כדאמר' צפ' כלל גדול (דף עה:): **עיינל שופתא צקופינא דמרא**. י' שופתא יחד קטן שצוחצין צתוך צית יד של מרא צהיותו צנקב הצרול להדקו שלא יאל שקורין קאיינ"ל: **קופינא**. הוה חור שצראש המר: **מרא**. צלע"ז פוש"ר: מסתת דרך בנין צצך: **ואי אשמעינן צהא**. צעושה נקב צלול: **דדמי לצנין**. שאף צצנין הצמים עושין נקבים לאויר כדקאמר ועצדי לאוירא חורים וחלונות: **ואי איסמר צהא**. צשופתא: **צהא קאמר שמואל**. דאי אחרו ציה משום צונה לא מייציז דלאו בנין הוה: **אחוי צידיה**. מכה צאגורפו על כפו כמכה צפטיש: **אימא המסתם המכה בפטיש**. וה"ק המסתת שהוא חייב משום מכה בפטיש צכ"ש:

הבונה פרק שנים עשר שבת

הבונה. שאמרו צאצות מלאכות^[א] כמה צינה כו': **מסתם**. מרצע את האצן ומתקנה הכל לפי המקום שיש מקומות שרגילין להחליק ויש מקומות שרגילין לחרוץ צה חריצים חריצים צאריך אשכנו: **המכה צפטיש**. גס הוה צאצות מלאכות^[א]. והוה צלע"ז פי"ק שמשפץ צו

את האצן מן הסלע לאחר שחצב את האצן סציב ומצדיל מן ההר קאת הוה מכה צפטיש מכה גדולה והיא מתפרקת ונופלת וזהו גמר מלאכה של חוצבי אצן וכל הגומר צצצת מלאכה מולדת מכה צפטיש היא: **מעלה**. אף הוה כמו קורנס גדול של צרול לצנין של צרול^[ב] וסקודה. נוקב עץ או אצן צכותל: **כל שווא**. אכולהו קאי אצמסתת ומכה צפטיש וצמעלד והקודח: **כל העושה מלאכה ומלאכתו מסקיימת**. שיש מתקיימת כיולא צו י' [ואין מוסיף עליה]: **צצצס**. אעושה מלאכה קאי: **על הסדן**. צלע"ז אינקלומ"א: **קורנס**. מרטינ"ל: **מפני שווא צמסקן מלאכה**. ואע"פ שאינו מכה על הפעולה אלא על הסדן וצגמרא^[ב] מפרש מאי ממקן: **גב' דמשכני**. מעלין חלודה הממטין רואי"ל: **פטפוטי**. רגלי כירה כמין כלי צרול שקורין טרפי"ד מעמידין הכירה על חרס: **מצנלי סממניס לצצוע שחסרה מלאכתן**. שצמנמו צמר צציעתן וחסרה למלאכתן והוצרכו לחזור ולצשל סמנין ולצצוע מעט: **יורה קטנה גרסינן הכא: אין עניוס צמקוס עשירוס**. לא עשו דצר צצמנאס אצל הכל ממחלתן דייס והותר: **צצירסו**. צירה נאש שהוה אוכל וסוכב מקפיד על חור קטן שצה אס מגויה הוה וסותמו צצטי: **דרנא**. תולעת: **המצרד אס האצן**. מושיצה ומלדדה עד שצמייצצת צקרקעית יסוד הצנין יפה. ממוך שהוה מלדדה הוה מנייה צתמיה ומושיצה צאריך חייב ואפילו לא נתן טיט הוי צונה כל שהוא דיש מקיימין כן צלא טיט: **הנוסן אס הטוט חייב**. אצל הנותן האצן פטור: **דימוס**. שורת אצני חומה. אלמא צהנמה צעלמא חייב ואפילו לא צידד ועדיפא הא מדשמואל: **אלא**. לאו קושיא תלמא צנייני הוו: **ססא**. יסוד החומה צתמיה שמושצין צאצנים על האריך צלא טיט צצדודי ועפר כל עצמו אינו אלא לצדד את האצן שצשצ צשוה ולא מטה לכאן ולכאן ויהא עפר סציב לה לסומכה וצההוה אחר שמואל מילתיה. וצרייתא צמילעא כל הצנין כולו שמן היסוד עד שורה העליונה צעי נמי מינא עס הצידוד: **עילאה**. דימוס העליון שאין על גביו עוד דימוס אינו חושש אס נוטה האצן לצד אחד הלך צהנמה צעלמא סגי והוה מילתא דרבי יוסי: **משום מאי**.

איזו תולדה מן האצות הוה: **מכה צפטיש**. גמר מלאכה הוה צצמקוס שחרך חריץ זה לא יחרוץ עוד: **לול של תרגולין**. של עץ הוה וסתוס ומנקצו שייל הריס של צואה ולא זייק להו: **משום מכה צפטיש**. שהוא

גמר מלאכת הלול וכל מיד דהוה גמר מלאכה חייב משום מכה צפטיש כדאמר' צפ' כלל גדול (דף עה:): **עיינל שופתא צקופינא דמרא**. י' שופתא יחד קטן שצוחצין צתוך צית יד של מרא צהיותו צנקב הצרול להדקו שלא יאל שקורין קאיינ"ל: **קופינא**. הוה חור שצראש המר: **מרא**. צלע"ז פוש"ר: מסתת דרך בנין צצך: **ואי אשמעינן צהא**. צעושה נקב צלול: **דדמי לצנין**. שאף צצנין הצמים עושין נקבים לאויר כדקאמר ועצדי לאוירא חורים וחלונות: **ואי איסמר צהא**. צשופתא: **צהא קאמר שמואל**. דאי אחרו ציה משום צונה לא מייציז דלאו בנין הוה: **אחוי צידיה**. מכה צאגורפו על כפו כמכה צפטיש: **אימא המסתם המכה בפטיש**. ת"ש

הקודם

מסורת הש"ס

(א) מנחות מ., ג. (ב) (כמנחות קוי: וצחים פס: מנחות פט. תמיד כע. לא:). א. [נקמן קמו:]. ד. [נעלי עג:]. (א) [נסן:]. ו. צציק דף קעט. טענ דולד'ה, ו. גי' רש"ל, (א) [נקמן קב:]. ט. פיין גיטין גב. רש"י ד"ה שופתא, י. [ועי' מו"ט שנתן טעם לזה:]. (א) [צינה י:]. ו. [ועי' מוס' לעיל עד: ד"ה צתמא:].

הגהות הב"ח

(א) במשנה והקודח כל שווא: (ב) רוב' ד"ה הלי מלון וסי' צהחזרת מריסין כל' יוכית צתי נמחק: (ג) בא"ד צמנעול דקטרי:

הגהות הגר"א

[א] גב' ולעטמך אימא סיפא. נמחק ר"י אומר ואפי' וי"צ צ"ל שיהיה חייבים וכו'ה כיוושלמי ואמ' שם למי נלכחל סופא לרבנן ועי' מוס': ד"ה ולעטמך וכו':

לעני רש"י

פי"ק. מעדה. דולדד"ר (בכספות ש') [דולדדד"ר א:]. מצעז (מציין גרזן). אינקלומ"א. סדן. מטי"ל. פטיש. רואי"ל [דרדול"א]. חלודה. טריפי"ד. חצובה (בעלת שולש רגליים). קאיי"ל [קיי"ן]. טריי. פושרי"ד. תעלה.

מוסף תוספות

א. צורף (ור' זהב וכסף. מוס' הל"ש. ב. דאצ"ג דאגן אבות מלאכות גופייהו ילפינן במשכן ולא שיעוריהם, כי השיעורים מסורים לחכמים. ריענ"א. ג. דחשיב. מוס' הל"ש. ד. מאי מקשי ל' מדר' יוסי. ריענ"א. ה. [ו] איהו מדרבנן מותיב וכוותיה ס"ל. ריענ"א. ו. אלא ה"ג ויליטעמך אימא סיפא אפי' העלה ע"ג דימוס', כלומר וכולה חזא תנא, ותלתא בנייני הוו וכו' דכולה ר' יוסי היא. רשנ"א. ז. דהוי בנין ארעי דאין בו אומנות וחזוק. מוס' הל"ש. ח. שיש אומנות. מוס' הל"ש. ט. חייב. מוס' הל"ש. י. בנין ארעי. מוס' הל"ש. יא. ושופתא בקופינא דמרא הוה בנין קבוע. מוס' הל"ש. יב. וא"כ מאי פריך, הרי מותר לשבר את הכלי וליטול מה שבתוכו וכו' משום דאין בנין וסתירה בכלים. וי"ל. מוס' עירובין נד: ד"ה אומא.